

Egyháztörténelmi adatok.

CXXV.

A csöbi oratorium elpusztítása és kárpótlása.

Az udvarhelymegyei Csöb községben az unitárius templomot 1788-ban vették el erőszakkal. A templom nélkül maradt unitáriusok valószínűleg egy kis oratoriumot építettek, a melyet azonban 1825-ben bordosi plébános Lőrincz Mihály, a kinek kezelése alá tartozott Csöb is, mint filia, buzgó hiveivel elfoglalt és elrontatott. Az unitáriusok keresetet indítanak a Szék tisztsége előtt, a minek eredménye az lett, hogy 1828-ban egy bizottság szállt ki Csöbbe a kárpótlás megállapítása végett. Ez ügyet világosítja meg az alábbi érdekes okmány, melyet ravai Kecskés István, a ki a ravai ekklának 34 évig volt curátora és ez ügynél szereplő egyén volt, irt meg és helyezett az ekkla lédájába. Kutatásaim közben ez iratra akadván, érdekesnek tartom szóról-szóra közölni.

»Emlékezetnek okáért irtam ezen nevezetes dolgot, a késő maradék hogy megtudgya azt, hogy Nemes Udvarhely Székben Csöbben az Unitáriusoknak Templomok volt, Melyet 1825-be a Csöbbi pápisták Hatalommal el Rontottak a Mellette volt fa Harang Lábbal együtt. Mely mián sok versengések valának, ezt megvizsgálni s orvosolni tudó személyek előtt, Melyből lett következés ez hogy ez 1828-ik Esztendőben Martyus 20-ik napján Méltóságos VKirály Biró Matskási Lajos ur a F. K. G. Decretum nyomán Csöbben jöve, mint preses. Maga mellé vevén Siményfalvi Kis Zsigmond urat, a T Kis Dullot Bözödujfalvi Kovács Elek urat. Jelen volt a Kereszturi Tractus Esperestye Ravai pap Nagy-Solymosi Kontz Márton ur is és az elrontató Borsodi plebanus Szent Királyi Lőrincz Mihály Uram. A mikor is elsőben a Templom helyét a honnat el rontatott, azon helyet □ ölkre mérvén Eppen akkorát a Csöbbi kert fölött a verőfényen a melyet ugyan Csöbben lako Károly György a falu helyiből vet volt, a melynek szükséges utat is járának a csöbi lakosok körül Heten a Templom Helyért adatott. Hoszsza ki a hegy felé 14 öl keresztül felfelé 6 öl melyek minden felől kiis köveztettek; ez után Bodosról Ravából négy vallásu emberekből 17 személyek Commesariusokk állitatának bé eskettetvén az el rontot Templom és Harang Láb megbetsüllésire. Ezek között voltam én is a ki alatt nevement

leiom. Betsültetet penkő pénzbe *Rflor* 76 az az Hetvenhat nfrtra. Mely a mostani folyó Bánko pénzbe téssen Mfrintot 228-at. Ez meg léve a mely harang az Unitárius atyafiaktól elvétetet azt meg mérték az Sz. Demeteri Mlgos Udvarba melynek let 38 font nehézsége.

Melly hallatlan dolognak ilyen következése jöve, még a ki az elrontását munkálta a fenn irtaknak ő maga is bánta. Mint az mű Urunk Jesus Krisztust el árulo Judás megbánta volt cselekedetét s fel akasztá magát, fizessen meg az Isten neki igazán annak a ki velünk s vallásunkkal csufolkodni kívánt mert nekünk az az mű Urunk Istenünk az ki nekik, mű pedig a szent irás szerint, hiszünk mindent.

Ravai most Idősebb *Ketskés István* m. p.

(Eredetije a ravai ekkla. levéltárában.)

Közli: VÉGH MIHÁLY.

Párisi levél.

Páris, 1895. jul.

(Tanulmány a halhatatlanságról a fejlődési naturalizmus szempontjából, írta és a Sorbonneban felolvasta Sabatier, a montpellier-i tudományegyetem dékánja. I. vol. in 12. Paris, lib. Fischbacher. — A szabadelvű egyházak képviselőinek nagy gyűlése Nimes-ben)

Szerkesztő úr!

Még a mult levelemben akartam írni Sabatier montpellier-tanár felolvasásairól, melyeket Párisban egy nagyon is fontos tárgyról tartott. De miután én nem hallgattam meg mindenik felolvasását, várnom kellett, míg azokat kinyomatja. Ez a napokban meg is történt. A munka megjelent, s elolvastam. Nagyon érdekes könyv, mely az olvasót magával ragadja s néhol kissé nyugtalanítja. Lehet, hogy az ember nem osztja a szerző minden nézetét, de csábítatik. Lehet, hogy e hatalmas szellem csábítása ellen erősködik, de elragadja és egyszersmind nyugtalanítja is. Nyugtalanítja, mert úgy érzi, hogy egy erős meggyőződésű, az igazság szeretetétől áthatott, csupán az emberi lélek jövő érdekétől vezetett szellemmel áll szemben. Az emberi lélek jövő élete! És mégis nem fogadja el az egyetemes, szükségképpi halhatatlanságot, hanem csupán a feltételest. És ez az, a mi az embert nyugtalanítja. A rejtély eme megoldásán megrezzen. Mások is foglalkoztak előtte e kérdéssel, de nem úgy tárgyalták. Petavel-Olliff is „Le problème de l’immortalité“ művében, melylyel ezelőtt néhány évvel annyira feltűnt, hosszasan fejtegette e tárgyat, de inkább vallásos szempontból. Sabatier munkája pedig kizárólag tudományos szempontból. Mindjárt az első felolvasás alkalmával ki is jelentette ezt e szavakkal: „Nem a vallási hiedelmek, nem a hitvallás nevében beszélek, hanem más módon . . . Nem azért jöttek, hogy egy egyházi beszédet hallgassanak; hogyha e váratlan próbára vállalkoznám, még az a vád érhetne, hogy csalétekkel akarom kecségtetni, mely szemrehányás iránt különösen érzékeny lennék . . . Azt hiszem tényleg sok hallgatóm nem jött volna el, ha tudja, hogy beszéd tartásról van szó . . . Én mint naturalista és